

Magyar Tudományos
Akadémia

Ötödik Magyar Fogytékosságtudományi Konferencia

**„POSZTHUMANIZMUS ÉS FOGYTÉKOSSÁG –
MIT JELENT EMBERNEK LENNI A 21. SZÁZADBAN?”**

Absztraktok

Időpont: 2017. november 28. • Helyszín: 1097 Bp., Ecseri út 3., C/105

Szerkesztők: Dr. Katona Vanda, Sándor Anikó

Kiadó: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kiadás helye: Budapest

Felelős kiadó: Dr. Zászkaliczky Péter, dékán

ISBN 978-963-7155-72-7

Program

Levezető elnökök: Cserti-Szauer Csilla, Drs - Katona Vanda, PhD

09.30-10.00 Érkezés, regisztráció

Megnyitó

10.00-10.10 Zászkaliczky Péter, PhD (ELTE-BGGYK):
Dékáni megnyitó

10.10-10.20 Könczei György, DSc (ELTE-BGGYK, Fogyatékoság és Társadalmi Részvétel Intézet):
Intézetigazgatói köszöntő

10.20-10.30 Flamich Mária, Drs - Hoffman Rita, Drs (ELTE-BGGYK, Fogyatékoságtudományi Doktori Műhely):
A konferenciakötetek bemutatása

10.30-10.40 Hernádi Ilona, PhD (ELTE-BGGYK, Fogyatékoság és Társadalmi Részvétel Intézet):
Poszthumanizmus és fogyatékoság - problémafelvetés

10.40-12.10 Vitaindító előadás I.

Prof. Margrit Shildrick, PhD (Linköping University, The Department of Thematic Studies – Gender Studies):
A poszthumanizmus megközelítése: protézisek, technológiák és megtestesülés

12.10-12.40 Lévy György, MSE (Infinite Biomedical Technologies):
Kulturális elvárások és viszonyulások a fogyatékosággal élőkkal szemben

12.40-13.40 *Ebédszünet*

Levezető elnökök: Hernádi Ilona, PhD - Kunt Zsuzsanna, Drs

Kerekasztal

13.40-14.25 „Mit jelent embernek lenni a 21. században?”

A kerekasztal résztvevői:

Julia Bahner, PhD (University of Leeds, Faculty of Education, Social Sciences and Law)

Csángó Dániel (ELTE-BGGYK, Mozduljunk ki! Egyesület)

Győri Miklós, PhD, habil (ELTE-BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet)

Lévy György, MSE (Infinite Biomedical Technologies)

Levezető elnökök: Sándor Anikó, Drs - dr. Mikola Orsolya, Drs

14.25-15.55 Vitaindító előadás II.

Julia Bahner, PhD (University of Leeds, Faculty of Education, Social Sciences and Law):

A szexualitásunk tesz minket emberré? A szexuális asszisztencia elméletének, gyakorlatának és politikájának értelmezése

15.55-16.15 Csathó Ábel – Szombathelyi Péter (GlovEye):
GlovEye – Olvasóeszköz vakok és gyengénlátók számára

16.15-16.55 *Kávészünet és a Microsoft Imagine Cup győztes GlovEye bemutatása*

16.55-17.25 Iván Kristóf, PhD (PPKE, Információs Technológiai és Bionikai Kar):
A bionikus eszközök jelenlegi és jövőbeli lehetőségei a társadalom szolgálatában

17.25-17.55 Kiss Virág, PhD (ELTE BGGYK, Általános Gyógypedagógiai Intézet):
Test, szőr

17.55-18.25 Dezső Renáta, Drs (MOME, MOME Doktori Iskola):
A gondoskodó tervezés

18.25-18.30 Könczei György, DSc:
Záró gondolatok

Vitaindító előadás I: Prof. Margrit Shildrick, PhD (Linköping University, The Department of Thematic Studies – Gender Studies)

Margrit Shildrick a Linköping University professzora. Tudományterületei gender tudomány (gender studies), a tudástermelés (knowledge production), valamint a torontói York University docense, ahol kutatói profilja a kritikai fogyatékoságtudomány.

Széles kutatási spektrumán található a posztmodern feminista- és kultúraelméletek, bioetika, kritikai fogyatékoságtudomány, valamint a testelméletek. Kutatási érdeklődésének középpontjában a posztmodernizmus, a biológia és bioetika határterületei állnak, különös tekintettel a protézisek különféle használatára.

Legismertebb könyvei:

Leaky Bodies and Boundaries: Feminism, (Bio)ethics and Postmodernism (1997), Embodying the Monster: Encounters with the Vulnerable Self (2002) and Dangerous Discourses of Disability, Sexuality and Subjectivity (2009), mindemellett. tanulmányai egyéb tudományos folyóiratokban is olvashatók.

Prof. Margrit Shildrick, PhD (Linköping University, The Department of Thematic Studies – Gender Studies, margrit.shildrick@liu.se):

[Approaching posthumanism: prostheses, technologies and embodiment](#)

In the era of postmodernity, issues of bodies and technologies increasingly challenge not only the normative performance of the human subject, but also the very boundaries of what counts as human. Where in the past, the term prosthesis intended some material object that compensated for a substantive and negatively figured lack in embodiment, the emphasis now is firmly on enhancement and supplement. For many disabled people – whose interface with the world may rely to a greater or lesser extent on the deployment of prostheses – the mode of rehabilitation to normative practices is no longer the point; instead prostheses may be highly productive alternatives that inevitably queer experience itself. Going further, the notion of technological supplementarity can be transformed to encompass an understanding of embodiment as necessarily entailing assemblage - in both organic, non-organic and hybrid forms – as a mode of existence that troubles our human privilege.

Prof. Margrit Shildrick, PhD (Linköping University, The Department of Thematic Studies – Gender Studies, margrit.shildrick@liu.se):

[A poszthumanizmus megközelítése: protézisek, technológiák és megtestesülés](#)

A posztmodern korban az emberi testtel és technológiákkal kapcsolatos kérdések nem csupán az ember normatív teljesítőképessége vonatkozásában jelentenek egyre nagyobb kihívást, hanem a teljesítőképesség határainak túlgulása tekintetében is megfogalmazódik a kérdés, mi az, ami még emberinek számít. Míg a múltban a protézis terminus azokra a tárgyakra utalt, amelyek létező, ám deformált testrészeket kompenzáltak vagy valamely testrész hiányát pótolták, a hangsúly ma már határozottan a korábbi funkciók bővítésére, kiegészítésre helyeződik. Számos fogyatékossgal élő ember esetében a világgal való érintkezés kisebb-nagyobb mértékben múlhat a protéziseken, ezért többé nem az a cél, hogy a protézisek a rehabilitáció normatív gyakorlatához igazodjanak. Korunkban a protézisek bár hatékony, produktív alternatívát jelenthetnek, a megtapasztalás élménye mégis kétségbe vonható, megkérdőjelezhető. Ezen túlmenően, a bőséges technológiai lehetőségek fogalmának értelmezése a szervvé váláshoz szükséges- akár organikus, akár nem organikus vagy hibrid formában történő kialakítása olyan létezési módot eredményezhet, ami megzavarja az emberi lét privilégiumát.

Vitaindító előadás II: Julia Bahner, PhD (University of Leeds, Faculty of Education, Social Sciences and Law)

Miután szociális munkásként dolgoztam egy rövid ideig, visszatértem az akadémia világába, hogy Ph. D. tanulmányokat folytassak a Göteborgi Egyetemen (University of Ghotenburg), Svédországban. Az irányításom alatt végzett különféle kutatási projektek mindegyike a fogyatékoság és/vagy a szexualitás témakörökhöz kapcsolódik. Különösen az emberi jogok, a szexuális állampolgárság áll tudományos érdeklődésem előterében, és, hogy a kulturális diskurzusok, kormány politikák, intézményi struktúrák, valamint a professzionális gyakorlat milyen módon befolyásolja a szexuális kifejezés, megnyilvánulás, viselkedés és életmód lehetőségeit. Hiszem, hogy tudományos elkötelezettségem, kutatásom eredményei hasznosak és alkalmazhatóak világszerte.

Jelenlegi munkahelyem: Centre for Disability Studies, School of Sociology and Social Policy
Beosztás: Posztdoktori tudományos munkatárs

Julia Bahner, PhD (University of Leeds, Faculty of Education, Social Sciences and Law, j.bahner@leeds.ac.uk):

Being human means being sexual? Understanding sexual facilitation in theory, practice and policy

The sexuality of disabled people is a taboo subject in disability services, health care, within the disabled people's movement, and in society as a whole. Sexuality is additionally more of a neglected subject for people with mobility impairments than it is for people with intellectual or cognitive impairments, whose sexualities evoke fears of both extra vulnerability to sexual abuse and increased risk of sexual offence. The sexualities of people with mobility impairment are regarded less as risky, but instead often as non-existent. Physical inaccessibility and failure by professionals to recognize people with mobility impairments as sexual can lead to unmet needs, misconduct and reproduction of prejudice about asexuality. This paper will explore what 'sexual citizenship' means in practice for people with mobility impairments who may need professional support to conduct their sexual activity as desired, i.e. sexual facilitation. Through a cross-national approach the paper demonstrates the variability of how sexual rights are understood and their culturally-specific nature. It also shows how the personal is indeed political: states' different policy approaches change the outcomes for disabled people in terms of support to explore and express their sexualities. A critical analysis of disability policies as well as sexual health policies reveals how the sexual needs of people with mobility impairments are often ignored. Furthermore, disability rights organizations' different approaches to advocating for sexual rights highlights how some of them inadvertently adapt to what is deemed as 'policy-relevant' and how sexual rights are often less a priority than other rights – especially in times of austerity. So, is sexuality merely a luxury, for non-disabled people who do not rely on the welfare state's support, or is it an inherent part of being human? Do service users have a right to sexual fulfillment, and if so, how is this to be catered to in practice, and if not, on what grounds do non-disabled people in power positions define disabled people's sexual lives?

Julia Bahner, PhD (University of Leeds, Faculty of Education, Social Sciences and Law, j.bahner@leeds.ac.uk):

A szexualitásunk tesz minket emberré? A szexuális asszisztencia elméletének, gyakorlatának és politikájának értelmezése

A fogyatékos emberek nemisége tabu a nekik nyújtott szolgáltatások, valamint az egészségügy területén, hovatovább a fogyatékos személyek emberi jogi mozgalmain belül, voltaképpen az egész társadalomban. Mindezen túl, a mozgáskorlátozott emberek nemiségének témájára inkább jellemző, hogy negligálja a társadalom, mint az intellektuális, vagy kognitív fogyatékosággal élő emberek nemiségének témáját. Míg az utóbbi csoport nemisége az egyre fokozottabb szexuális kihasználás és erőszak kockázatát hordozza, addig a mozgáskorlátozott emberek nemiségéről nem csupán nem vesz tudomást a társadalom, hanem egyszerűen nemlétezőnek tekinti. A mozgáskorlátozott emberek aszexualitásával kapcsolatos előítéletek hangsúlyozásához, a kielégítetlen igényeknek tulajdonítható kedvezőtlen magatartáshoz vezet, amennyiben a szakemberek nem ismerik el a mozgáskorlátozott emberek nemiségét,

továbbá a szexuális élethez való fizikai hozzáférhetőség szükségességét. Ez az előadás azt tárja fel, mit jelent a szexuális állampolgárság fogalma a gyakorlatban azoknak a mozgáskorlátozott embereknek, akiknek hivatásos segítségre, azaz szexuális asszisztenciára van szükségük szexuális kielégülésük eléréséhez.

Az előadás nemzetközi megközelítéssel keresztül demonstrálja, hányféleképpen értendő a nemiséghez való jog és mit takar kultúra-specifikus természete. Bemutatja továbbá azt is, hogy a személyes kérdések egyszersmind politikai kérdések is: a különféle országok eltérő politikai megközelítései változó eredményeket mutatnak a fogyatékossgal élő személyeknek nyújtandó segítséget illetően, nemiségük feltárása és kifejezése vonatkozásában. Egy, a fogyatékossgügyi politikákat, valamint a szexuális egészséget vizsgáló félmérés adatainak kritikai elemzéséből kiderül, milyen mértékben ignorált a mozgáskorlátozott emberek szexuális szükséglete. Továbbá, a fogyatékossggal élő személyek érdekvédelmi szervezeteinek különféle és különböző, a nemiséghez való jog mellett szót emelő megközelítései rávilágítanak arra is, néhány szervezet milyen helytelenül alkalmazkodnak a „politikailag helyénvaló”-nak tekintett kontextushoz, és milyen mértékben szorul háttérbe a szexualitáshoz való jog egyéb jogokkal szemben – különösen a megszorítások idején. Következésképpen, a szexualitás, a nemiség vajon pusztán a nem fogyatékossggal élő embereknek járó luxus, miután ők nem szorulnak a jólléti társadalmi juttatásokra, vagy az emberi lét jellemzője? A szexuális szolgáltatások használóinak joguk van-e a kiteljesedésre, és amennyiben igen, hogyan valósítható meg mindez a gyakorlatban? Amennyiben nem, milyen alapon gyakorolnak a nem fogyatékos emberek hatalmat a fogyatékossggal élő személyek szexuális élete fölött?

Kerekasztal

Julia Bahner, PhD (University of Leeds, Faculty of Education, Social Sciences and Law, j.bahner@leeds.ac.uk), Csángó Dániel (ELTE-BGGYK, Mozduljunk ki! Egyesület, daniel.csango@gmail.com), Győri Miklós, PhD, habil (ELTE-BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet, gyorimiklos@elte.hu), Hernádi Ilona, PhD (ELTE-BGGYK, Fogyatékoság és Társadalmi Részvétel Intézet, hernadi.ilona@barczy.elte.hu), Kunt Zsuzsanna, Drs (ELTE-BGGYK, Általános Gyógypedagógiai Intézet, kunt.zsuzsanna@barczy.elte.hu) Lévay György, MSE (Infinite Biomedical Technologies, gyorgy.levay@gmail.com):

„Mit jelent embernek lenni a 21. században?"/„What does it mean to be human in the 21st Century?"

Az európai filozófiatörténetben a „különbség“ központi helyet foglal el, hiszen a nyugati gondolkodás mindig dualisztikus ellentéteken alapulva működött és teremtette meg az értéktelenített „mátság“ kategóriáját. Mára a „különbség“ soha nem tapasztalt módon vitatott, ellentmondásos, megosztó fogalommá vált. Mindezek alapján felmerül a kérdés, hogy mi a vonatkoztatási pont, ami alapján ma valakit embernek tartunk? Milyen ontológiai, politikai, etikai, kulturális, technológiai, természeti és diszkurzív dimenziók játszanak ebben szerepet? Hová vezethet a poszt-humán poszt-antropocentrizmusa? Milyen elméleti, politikai és művészeti lehetőségek állnak rendelkezésre az ember újrafogalmazásához? Milyen produktív alternatív szubjektivitások jelenhetnek meg? Vagy a poszt-humán fordulat csupán tudományos fantázia? A kerekasztal beszélgetésen nem a „válasz“-ra találás lehetetlenségének melankóliájával, hanem a kérdés feltevésének fontosságát és a tettek aktualizálását hangsúlyozva hívjuk együttgondolkodásra a jelenlévőket.

További előadások

Lévay György, MSE (Infinite Biomedical Technologies, gyorgy.levay@gmail.com):
Kulturális elvárások és viszonyulások a fogyatékosokkal élőkkal szemben/
Cultural expectations and attitudes towards persons with disabilities

Négy-végtagi amputációból a két felső végtag hiánya egy rendkívül látványos fogyatékoságot eredményez. Az, hogy a mindennapokban milyen emberi reakciókkal szembesülök nagyban függ attól, hogy Magyarország, Európa vagy a nagyvilág melyik részén vagyok éppen. Egy 2015-ben elnyert Fulbright ösztöndíj keretében két évet az Egyesült Államok keleti partján töltöttem, ahol az amputált közösség egy részét veteránok teszik ki. Az emberek viszonya itt általánosan teljesen más volt a fogyatékosággal élőkkal szemben, mint amit Nyugat-Európában és méginkább Magyarországon tapasztaltam. Mint mérnök, aki protézisek fejlesztésével foglalkozik, ezt a tendenciát látom a keresett eszközökben is, minél kevésbé fejlett régiókat nézünk, annál elfogadhatatlanabb az emberek számára, hogy protéziseik ne az emberi testet mintázzák, még ha ezek funkcionálisan kevesebbet is nyújtanak.

Csathó Ábel (GlovEye, info@gloveye.com):

GlovEye – Olvasóeszköz vakok és gyengénlátók számára/ GlovEye – Reading tool for blind and partially sighted persons

Napjainkban a vak és gyengénlátó személyek jelentős része használ okoseszközöket, melyeken szövegfelolvasó funkció segítségével képesek navigálni. Az érintettek számára kifejlesztett Braille ábécé egyre kevésbé népszerű, melynek következménye, hogy jelentős részük nem tud olvasni. Ennek egyik oka az előbb említett szövegfelolvasó funkció, másik pedig a Braille könyvek és digitális olvasók magas ára. További probléma, hogy vak és gyengénlátó személyek nagy része munkanélküli, viszont a Braille-t olvasni tudók jelentős hányadának van állása. A GlovEye által fejlesztett speciális olvasóeszköz célja az olvasás élményének visszaadása és ezzel a mindennapok megkönnyítése, társadalomba való integrálása.

Iván Kristóf, PhD (PPKE, Információs Technológiai és Bionikai Kar, ivan.kristof@itk.ppke.hu):

[A bionikus eszközök jelenlegi és jövőbeli lehetőségei a társadalom szolgálatában/ The current and future possibilities of bionical tools in our society](#)

Néhány évtizeddel ezelőtti élvonalbeli kutatási területek ma már a hétköznapjaink részévé váltak és válnak. Így, áttekintve a jelenlegi bionikai kutatási és fejlesztési területeket sok esetben előrejelezhető, hogy milyen technológiák, milyen szolgáltatások fognak megjelenni a világban a bionika és az információs technológia kapcsolt területein. Áttekintve a most hozzáférhető eszközöket, szolgáltatásokat és lehetőségeket, néhány példán és eszközön keresztül kitekintünk a jövőbe. Merre halad a fejlődés a bionika területén, milyen lehetőségek elé nézünk a technológiai lehetőség oldaláról? Ezeket mennyire és milyen időtávlatban lehet a hétköznapi életben használni?

Kiss Virág, PhD (ELTE BGGYK, Általános Gyógypedagógiai Intézet, kiss.virag@barczy.elte.hu):

Test, szőr/ Body, hair

A kortárs művészeti jelenségek számos ponton kapcsolódnak a poszthumán témákhoz (pl. cyberpunk, test-fókuszú performansz-művészet, protézis-dizájn ...), vetnek fel emberi dilemmákat és vonnak diskurzusba ezekről. Előadásomban néhány konkrét példát mutatok be, melyben a kortárs művészet eszközrendszerével az emberi testhez, a férfi illetve női testhez, esetenként a fogyatékos testhez való viszony jelenik meg. E művészeti jelenségek általában provokatívak, kimennek azokra a határokra, ahol ritkán járunk. A művészet (a „művész-ség”), akár a fogyatékoság, egyfajta másságot jelent a közgondolkodásban, a művészetben a társadalmi közgondolkodás szerinti normativitást megszegő, a határt átlépő jelenségek is érdekesek lehetnek, a művészet „mintha-terében” pedig minden lehetséges.

Dezső Renáta, Drs (MOME, MOME Doktori Iskola, dezso.renata@mome.hu):
A gondoskodó tervezés/ Design for care

A doktori kutatómunkám során a digitális gyártástechnológiák és a fogyatékoság kapcsolatát vizsgálom design eszközök segítségével a poszthumanizmus szemléletrendszerében. Tervezői gyakorlatom tudományos háttéréül a Posthuman Disability Studies (poszthumán fogyatékoságtudomány) és Rosi Braidotti, Critical Disability Studies (kritikai fogyatékoságtudomány) diszciplínájához kötődő tanulmányai szolgáltak.

A fogyatékoságtudomány kritikai szemléletrendszerének használatával az egyénközpontú normatívákból kilépő design szemléletre és a kapcsolódás tapasztalásának repertoárjára terelődött a figyelmem. Előtérbe került a Victor Papanek által 1971-ben megfogalmazott design manifesztum, aminek az alapja a gondoskodó tervezés. Feladat és lehetőség egyben, ami ma a design előtt áll.

Bemutatom, hogy emberközi viszonyokban a gondoskodó tervezés tranzitív jellegének közvetlen peremfeltétele, hogy a jó design meglátja a saját határait, és inkluzív platformot teremt. Kutatásom tudományos háttérének feltárása mellett disszeminációs jelleggel vizsgálom továbbá az oktatásban és a tervezésben, valamint a tárgykészítésben a digitális technológiák és az ember kapcsolatának poszthumán jellegét.